

PLASTIK JARROHLIK AMALIYOTI

Chorshanbiyeva Sadoqat Nodirbek qizi
Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti 5-kurs

Annotatsiya: plastik jarrohlik amaliyoti inson tanasining ko'rinishini va funksiyalarini yaxshilash maqsadida amalga oshiriladigan jarrohlik protseduralarini o'z ichiga oladi. Ushbu soha ikki asosiy yo'nalishga bo'linadi: rekonstruktiv va estetik plastik jarrohlik. Rekonstruktiv plastik jarrohlik, jarohatlar, tug'ma deformatsiyalar yoki onkologik kasalliklar natijasida yuzaga kelgan muammolarni tuzatishga qaratilgan. Estetik plastik jarrohlik esa, ko'rinishni yaxshilash maqsadida, burun, ko'krak, qorin va boshqa tana qismlarini o'zgartirishni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: plastik jarrohlik, estetik jarrohlik, konsultatsiya, infeksiya, qon ketishi, onkologik jarrohlik, yuz jarrohligi, konsultatsiya, kuyishlar va jarohatlar, rinoplastika, tug'ma anomalialar.

Аннотация: пластическая хирургия включает в себя хирургические процедуры, выполняемые с целью улучшения внешнего вида и функций организма человека. Эта область разделена на два основных направления: реконструктивная и эстетическая пластическая хирургия. Реконструктивно-пластическая хирургия направлена на исправление проблем, вызванных травмами, врожденными деформациями или онкологическими заболеваниями. Эстетическая пластическая хирургия предполагает изменение носа, груди, живота и других частей тела с целью улучшения внешнего вида.

Ключевые слова: пластическая хирургия, эстетическая хирургия, консультация, инфекция, кровотечение, онкологическая хирургия, хирургия лица, консультация, ожоги и травмы, ринопластика, врожденные аномалии.

Abstract: plastic surgery includes surgical procedures performed to improve the appearance and function of the human body. This field is divided into two main areas: reconstructive and aesthetic plastic surgery. Reconstructive plastic surgery aims to correct problems caused by injuries, congenital deformities or oncological diseases. Aesthetic plastic surgery involves changing the nose, breasts, abdomen, and other body parts to improve appearance.

Key words: plastic surgery, aesthetic surgery, consultation, infection, bleeding, oncological surgery, facial surgery, consultation, burns and injuries, rhinoplasty, congenital anomalies.

Texnologiyalarning shiddatli rivoji bugungi kun tibbiyotini ham chetlab o'tgani yo'q. Estetik tibbiyot sohasidagi so'nggi uskunalar bunga yaqqol misol. Insonning tashqi ko'rinishidagi nuqsonlarni bartaraf etish va uni go'zal va mukammal qiyofaga keltirishda so'nggi yillarda samarali usullardan foydalanilmoqda. Plastik jarrohlik, yuz terisini yo-

shartirish uchun qo'llanilayotgan mexanik va kimyoviy pilinglar, ineksiya orqali va lazer texnologiyasi yordamida inson tanasi yuzasidagi kamchiliklar bartaraf etilmoqda. Plastik jarrohlik tug'ma va hayotda orttirilgan nuqson va kamchiliklarni to'g'rilash, organizmdagi shikastlangan biror a'zoning shakli va funksiyasini qayta tiklash maqsadida qo'llaniladi. Plastik jarrohlik ikki asosiy turga bo'linadi: rekonstruktiv va estetik. Inson tashqi qiyofasi ko'p jihatdan uning mohiyatiga, ichki dunyosiga ta'sir ko'rsatadi va xulq-atvorini belgilaydi. Xulq atvor esa uning turmush tarzi va bosib o'tgan yo'llarini belgilab beradi. Statistik ma'lumotlarga qaraganda yer shari aholisining ma'lum foizi o'zining tashqi qiyofasi, ko'rinishi, chehrasidan qoniqmaydi, o'smirlarda bu ko'rsatkich 34,5%, xotin-qizlarda 46,7% va erkaklarda 12,4% ni tashkil qiladi. Plastik va kosmetik xirurgiya taraqqiy qilgan bugungi kunda o'z jinsini operativ yo'l bilan o'zgartirishga moyil odamlar turli mamlakatlarda o'tkazilgan so'rovnomalarda 3,15,8% ni, o'z tashqi qiyofasini jarrohlik yo'li bilan korreksiya qilishga qaror qilganlar esa 12,6-16,9% ni tashkil qiladi. Jumladan, xotin-qizlar orasida o'tkazilgan so'rovnomalarda quloq, burun, ko'z va lablar shaklini xirurgik yo'l bilan o'zgartirishni istovchilar umumiy ishtirokchilarning 28,7 ni tashkil qiladi. Ushbu statistik ma'lumotlar muammoning tibbiy, maishiy, estetik, kosmetik va plastik jihatdan naqadar dolzarb ekanligini ko'rsatib beradi. Yuzning shikastlangan qismlarini, shuningdek tananing boshqa qismlarini qayta tiklash (tiklash) har doim davolash sohasida muhim muammo bo'lib kelgan. Bu sohaga jarrohlik aralashuvlar, xususan, plastik jarrohlikning rivojlanishi muhim hissa qo'shmoqda. Bundan tashqari, ko'p odamlar tashqi ko'rinishiga katta ahamiyat berishlari ma'lum; ba'zan tashqi ko'rinishdan norozilik psixologik muammolar va ruhiy kasalliklarga olib keladi. Shu munosabat bilan jarrohlikning ushbu sohasi tibbiyot fanining muhim yo'nalishi hisoblanadi. Plastik jarrohlik tarixini o'rganish uning mamlakatimiz va xorijdagi bugungi holati va rivojlanish istiqbollarini tushunishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotning maqsadi plastik jarrohlikning shakllanishi va rivojlanishining asosiy davrlarini aniqlash va tavsiflashdir. Plastik jarrohlik - bu inson tanasining har qanday organi, to'qimasi yoki yuzasining deformatsiyalari va nuqsonlarini bartaraf etishga qaratilgan jarrohlik aralashuvlar bilan shug'ullanadigan jarrohlik sohasi. Plastik (yunoncha) - shakl yasamoq, Plasticus (lotincha) - haykaltaroshlik, shakl berish. Plastik jarrohlik tarixi qadimgi davrlarga borib taqaladi. Qadimgi dunyoda plastik jarrohlikning paydo bo'lishi. Qadimgi Mesopotamiya tarixiga murojaat qiladigan bo'lsak, biz jarrohlik deb atash mumkin bo'lgan narsa haqida hech qanday eslatma topa olmaymiz (masalan, sezaryen yoki kraniotomiya dalillari). Biroq, yuridik matnlarda jarohatlarni muvaffaqiyatli davolagan yoki peshona yoki ko'z bo'shlig'ida "bronza pichoqni kesish" ni muvaffaqiyatli bajargan tabib uchun mukofot haqida eslatib o'tilgan. Bunday kesmalar, masalan, xo'ppoz yoki yaraning yiringlashi uchun qilingan. Qadimgi hind tabiblari oyoq-qo'llarini amputatsiya qilish, sezaryen kesish, toshlarni olib tashlash, churra tuzatish, kataraktani olib tashlashni mohirlik bilan bajarishgan, shuningdek, plastik jarrohlikda zamonaviy tsivilizatsiyalar darajasiga erishmagan bunday mukammallikka erishgan. Ular yo'qolgan yoki shikastlangan burun, quloq va lablarga tuzatishlar kiritdilar. Bu jihatdan hind jarrohligi 18-asrgacha Yevropa jarrohligidan oldinda edi va Sharqiy Hindiston

kompaniyasi jarrohlari keyinchalik hindistonlik hamkasblaridan rinoplastika san'atini o'rgandilar. O'rta asrlarda plastik jarrohlikning rivojlanishi. Gippokratning asarlari va Galenning asarlari Vizantiyada tibbiy bilimlarning juda qimmatli manbalariga aylandi. Taniqli shifokor Pavel va Fr tomonidan jarrohlik bo'yicha kitobda. Aegina (Paul of Aegina, 625-690) yoriqlar, dislokatsiyalar, amputatsiyalarni davolashning qadimiy usullarini taqdim etadi va traxeotomiya kabi operatsiyalarni tavsiflaydi. Muallif burun suyagi yoriqlarini jarrohlik davolashning aniq tavsifini beradi. U tishlarni bog'lash uchun yupqa simdan foydalangan. U tasvirlab bergan operatsiyalar 17-asrgacha klassik hisoblangan. Zamonaviy davrda plastik jarrohlik. Birinchi jahon urushidan keyin odamlarning plastik jarrohlardan foydalanishi sezilarli darajada oshdi. Maydalangan va jarohatlangan juda ko'p odamlar nafaqat tananing shikastlangan qismlarining funksiyalarini tiklashni, balki avvalgi ko'rinishini ham qaytarishni xohlashdi. Plastik jarrohlarda ko'plab texnikalar, jumladan, to'qimalarni transplantatsiya qilishning rivojlanishiga kashshof bo'lishdi. Masalan, jarroh Raymond Passot (1886-1933) facelift texnikasini ishlab chiqdi (1919) va mammoplastikaning asosiy tamoyillarini shakllantirdi. Yunonchadan tarjima qilinganda, «Plastikos» — «shakl yaratish» degan ma'noni anglatadi, lotinchada «plastikus» «shakllantiruvchi» degani. **Plastik operatsiya** - kishi organizmidagi shikastlangan biror a'zoning shakli va funksiyasini qayta tiklash, tug'ma va hayotda orttirilgan nuqson, kamchiliklarni to'g'rilash. Plastik xirurgiyada to'qimalarning joyi o'zgartiriladi, bemor gavdasining boshqa qismidan olingan to'qimalar ko'chirib o'tkaziladi (autoplastika, autotransplantatsiya); bemorga boshqa odamdan (allotransplantatsiya) yoki hayvondan olingan to'qimalar ko'chirib o'tkaziladi; bemor to'qimalariga, organizmiga yot, biroq unga beziyon materiallar (metall, plastmassa, sintetik tola va boshqalar)dan yasalgan turli narsalar singdiriladi (implantatsiya). Plastik xirurgiya yordamida bemor yuzidan tug'ma va orttirilgan nuqsonlar (lab tirtikligi, burun yo'qdig'i, tortib turadigan chandiqlar) bartaraf etiladi. Terini ko'chirib o'tkazish bilan amalga oshiriladigan Plastik xirurgiyak kuyganda, kosmetik maqsadlarda yuzdagi ajinlar, teri burmalari, o'smalar va boshqalarni yo'qotishda keng qo'llanadi. Suyak Plastik xirurgiyasi suyaklarning turli deformatsiyalarida, soxta bo'g'imda, umurtqa pog'onasi kasalliklarida o'tkaziladi. Bemorning o'z to'qimasidan foydalanilsa, ko'chirib o'tkazish ayniqsa muvaffaqiyatli chiqadi. Ko'chirib o'tkazishda bemorning asli suyagi ma'lum vaqtdan so'ng so'rilib ketadi, biroq yangi suyak to'qimasining o'sib chiqishiga asos bo'ladi. Plastik jarrohlik ikkita asosiy turga bo'linadi — **rekonstruktiv** va **estetik**. **Rekonstruktiv** plastik jarrohlik deformatsiyalarni, to'qima va a'zolarida nuqsonlarni bartaraf etishga va ularning vazifalarini plastik jarrohlik usullari bilan tiklashga yordam beradi. Bunday operatsiyalar jarohat, kasallik tufayli tan jarohati olgan yoki tug'ma nuqsonlari bo'lgan shaxslarda amalga oshiriladi. Muvaffaqiyatli rekonstruktiv jarrohlik insonning hayot sifatini tubdan o'zgartirishi, uning to'laqonli hayotni tuyishini tiklashga yordam berishi, shuningdek, ochiq-oydin genetik nuqsonlarni potentsial turmush o'rtog'idan yashirishga yordam beradi.

MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS

Estetik plastik jarrohlik — tashqi ko'rinishini yaxshilash maqsadida plastik jarrohlik usullarini qo'llashdir. Bu kabi amaliyotlar nafaqat odamlar yoshligini uzaytiradi va o'z ularga go'zalliklarini his qilishga yordam beradi, balki ular o'zlarida haqiqiy yoki tasavvuridagi nomukammalliklar mavjud deb hisoblashi tufayli yuzaga keladigan emotsional stressni bartaraf qiladi va shu bilan birga hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Estetik plastik jarrohlik amaliyoti o'tkazilishi sohasiga muvofiq ravishda tasniflanishi mumkin:

- Yuzni yoshartirish (ritidektomiya, feyslifting);
- Qosh va peshtonani torttirish (frontlifting);
- Qovoqlar plastikasi (blefaroplastika);
- Burun plastikasi (rinoplastika, septoplastika);
- Quloq suprasi plastikasi (otoplastika);
- Lablar plastikasi (xeyloplastika);
- Soch ko'chirib o'tkazish;
- Iyak plastikasi (mentoplastika, mandibuloplastika yoki genenioplastika);
- Yonoqlar plastikasi (malyarplastika);
- Bo'yin va iyak sohasi plastikasi (servikoplastika);
- Ko'krak plastikasi (mammoplastika);
- Qorin plastikasi (abdominoplastika, liposaktsiya);
- Dumbalar plastikasi (glyuteoplastika);
- Qo'llarning plastikasi (braxioplastika);
- Kichik boldir va sonning ichki yuzasi plastikasi (kruroplastika va femurplastika);
- Kichik va katta jinsiy lablar plastikasi (labioplastika);
- Qizlik pardasi plastikasi (gimenoplastika);
- Qin plastikasi (vaginoplastika);
- Jinsiy olat (fallopplastika) va chekka kertmak plastikasi (preputsioplastika);
- Bo'yin plastikasi (plastizmoplastika);
- Ozishdan so'ng terini torttirish (pannikulektomiya, torsoplastika);
- Kombinativ plastika (ikki yoki undan ortiq joylar);
- Rekonstruktiv plastika (massiv tashqi jarohatlarda).
- Eng mashhur estetik plastik jarrohliklardan biri liposaksiya hisoblanib, ko'rsatmalarga qarab turli sohalarda amalga oshiriladi.

Jarayon va xavflar. Plastik jarrohlik amaliyoti oldidan bemorlar bilan batafsil konsultatsiya o'tkaziladi. Bu jarayon davomida bemorning maqsadlari, xavflari va ehtimoliy natijalar muhokama qilinadi. Har qanday jarrohlik kabi, plastik jarrohlik ham xavflarga ega, jumladan:

- Infektsiya: Jarrohlik joyida bakterial infektsiya rivojlanishi mumkin.
- Qon ketishi: Amaliyot davomida yoki undan keyin qon ketishi xavfi mavjud.
- Anesteziya bilan bog'liq muammolar: Anesteziya paytida yoki keyin turli xil noxush holatlar yuz berishi mumkin.

• Natijadan qoniqmaslik: Bemorlar ko sometimes sometimes natijadan qoniqmasligi mumkin, bu esa qo'shimcha amaliyotlarni talab qilishi mumkin.

Reabilitatsiya. Amaliyotdan keyin reabilitatsiya jarayoni ham muhimdir. Bu davrda bemorlar ko'rsatmalarga rioya qilishlari, sog'lom turmush tarzini saqlashlari va zarur parvarish choralari ko'rishlari kerak. Reabilitatsiya davrida bemorlar shifokor bilan doimiy aloqada bo'lishlari muhimdir.

Plastik jarrohlik amaliyoti inson hayotida muhim o'rin tutadi. U nafaqat tashqi ko'rinishni yaxshilash, balki ruhiy salomatlikni oshirish va funktsional muammolarni hal qilishda ham yordam beradi. Har qanday jarrohlik kabi, plastik jarrohlik ham xavflarni o'z ichiga oladi, shuning uchun bemorlar har doim malakali mutaxassis bilan maslahatlashishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOT VA HAVOLALAR

1. Sorokina TS. History of Medicine: in 2 Vols. 13th ed., revised ed. Moscow: Publishing Center «Academy», 2018. 288 p. (In Russian)
2. Mahmudnazarov MI, Kurbonov UA, Gaffarova MA. About of rhinoplasties. Avicenna Bulletin. 2007;4:50-57. (In Russian).
3. Subotyalov MA. Traditional Ayurvedic Medicine: sources, history and place in modern healthcare: specialty 07.00.10 «History of science and technology»: dissertation's abstract for the degree of Doctor of Medical Sciences. Moscow, 2014. 50 p. (In Russian).
4. PLASTIK JARROHLIKNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI Sulaymanova Mohigul Izatillayevna
5. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Plastik_jarrohlik#
6. <https://mymedic.uz/tibbiyot/plastik-jarrohlik/>